

YHTEENVETO KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN OPISKELUTERVEYDENHUOLLOSTA ANNETTAVAN LAIN HALLITUKSEN ESITYSLUONNOSTA KOSKEVISTA LAUSUNNOISTA

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Lausunnonantajat	2
3 Keskeisimmät lausunnoissa esiintuodut näkökohdat	3
3.1 Yhdenvertaisuuden toteutuminen	3
3.2 Ehdotuksessa valittu järjestäjä- ja tuottajamalli.....	5
3.3 Uudistuksen vaikutukset	7
3.4 Uudistuksen toteutus, aiheutuvat kustannukset ja resursoinnin tarve.....	8
3.5 Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut	9
3.6 Opiskeluterveydenhuollon tuottaminen.....	10
3.7 Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunta	11
3.8 Palvelujen yhteensovittaminen muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa.....	11
3.9 Opiskeluterveydenhuollon rahoitus ja terveydenhoitomaksu.....	12
3.10 Terveystenhoitomaksun suuruus ja maksuvelvollisuus	14
3.11 Terveystenhoitomaksun kuittaaminen.....	16
3.12 Opiskelijaterveydenhuollon sisältö	17
3.13 Mielenterveyspalvelut	18
3.14 Kielelliset oikeudet	19
3.15 Muuta	19

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti 19.4.2018 lausunnoille luonnoksen hallituksen esityksestä laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Ehdotuksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäisi jatkossa Kansaneläkelaitos (jäljempänä Kela) ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon valtakunnallisena tuottajana toimisi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (jäljempänä YTHS). Uudistuksen myötä YTHS:n palvelut laajenisivat koskemaan nykyisten yliopisto-opiskelijoiden lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijoita vuodesta 2020 alkaen. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyisi tuleville maakunnille vuodesta 2020 alkaen.

Uudistuksen tavoitteena on parantaa opiskeluterveydenhuollon palvelujen laatua ja saatavuutta yhdenvertaisesti kaikille korkeakouluopiskelijoille. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoittajina olisivat valtio ja opiskelijat. Kansaneläkelaitos maksaisi YTHS:lle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon tuottamisesta. Korkeakouluopiskelijoilta perittäisiin veroluonteinen terveydenhoitomaksu.

2 Lausunnonantajat

Lausuntoja toimitettiin yhteensä 53 kappaletta. Lausuntoja toimittivat seuraavat tahot:

Ammattikorkeakoulu Arcada
 Diakonia-ammattikorkeakoulu
 Etelä-Suomen aluehallintovirasto
 Espoon kaupunki
 Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
 Helsingin kaupunki
 Helsingin yliopisto
 Helsingin yliopiston ylioppilaskunta
 Hyvinvointialan keskusliitto
 Hämeen ammattikorkeakoulu
 Itä-Suomen yliopisto
 Jyväskylän kaupunki
 Jyväskylän yliopisto
 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
 Kajaanin ammattikorkeakoulu
 Karelia-ammattikorkeakoulu
 Kansaneläkelaitos
 Kuopion kaupunki
 Lahden ammattikorkeakoulu
 Lapin yliopiston ylioppilaskunta
 Lappeenrannan kaupunki
 Laurea-ammattikorkeakoulu
 Oikeusministeriö
 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opiskelijoiden liikuntaliitto
 Oulun kaupunki
 Oulun yliopisto
 Oulun yliopiston ylioppilaskunta
 Poliisiammattikorkeakoulu
 Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
 Porin kaupunki
 Savonia-ammattikorkeakoulu
 Seinäjoen ammattikorkeakoulu
 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
 Suomen Kuntaliitto
 Suomen Lääkäriliitto
 Suomen opiskelijakuntien liitto
 Suomen Terveydenhoitajaliitto
 Suomen ylioppilaskuntien liitto
 Tampereen kaupunki
 Tampereen teknillisen yliopiston ylioppilaskunta ja Tampereen teknillinen yliopisto
 Tampereen yliopisto
 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
 Turun ammattikorkeakoulu
 Turun kaupunki
 Turun yliopisto
 Tyrväinen, Ville
 Vaasan kaupunki
 Vaasan yliopisto
 Valtiovarainministeriö
 Vantaan kaupunki
 Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
 Åbo Akademi

Keskeisiksi teemoiksi lausunnoissa nousivat yhdenvertaisuuden toteutuminen opiskeluterveydenhuollon palveluissa ehdotetun uudistuksen myötä sekä ehdotuksessa valittu malli korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämis- ja tuottamisvastuusta. Myös vaihto-opiskelijoiden asema opiskeluterveydenhuollossa keräsi suuren määrän kannanottoja. Lausunnoissa korostettiin lisäksi opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävän resursoinnin tärkeyttä sekä mielenterveyspalvelujen erityistä merkitystä, minkä lisäksi eri toimijoiden välisen yhteistyön ja toimivien hoitoketjujen merkitys keräsi useita kannanottoja lausunnoissa.

3 Keskeisimmät lausunnoissa esiintuodut näkökohdat

3.1 Yhdenvertaisuuden toteutuminen

Yleistä

Lausunnoissa pidetään yleisesti kannatettavana esitysluonnoksen pyrkimystä parantaa opiskeluterveydenhuollon palveluja ja opiskelijoiden välistä yhdenvertaisuutta. Lausunnonantajat näkevät suurilta osin myönteisenä sen, että yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijat olisivat jatkossa oikeutettuja saman sisältöisiin opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Ehdotettujen uudistusten katsotaan

pääsääntöisesti olevan tervetulleita ja parantavan ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveystalvuuja. Laadukkaan opiskeluterveydenhuollon turvaamista ja kaikkien korkeakouluopiskelijoiden yhdenvertaista mahdollisuutta saada eheitä, riittävästi resursoituja ja opiskelukykyä tukevia terveydenhuollon palveluja pidetään lausunnoissa tärkeänä.

Toisen asteen opiskelijoiden asema

Vaikka toteutuessaan esityksen tavoitteiden katsotaan pääsääntöisesti edistävän korkeakouluopiskelijoiden välistä yhdenvertaisuutta, eräissä lausunnoissa (Jyväskylän kaupunki, Tampereen kaupunki, Suomen Kuntaliitto ja Vantaan kaupunki) todetaan ehdotetun järjestelmän olevan eriarvoistava suhteessa toisen asteen opiskelijoihin. Lausunnoissa painotetaan lisäksi, että yhdenvertaisuus oikeudessa saman tasoihin terveystalvuuhiin toisaalta samaan ikäluokkaan kuuluvien nuorten ja toisaalta eri opiskelijaryhmien välillä ei saa vaarantua. Myös Turun kaupungin lausunnossa tuodaan esiin toisen asteen opiskelijoiden asema opiskeluterveydenhuollossa, ottamatta kuitenkaan yhtä selvästi kantaa ehdotetun mallin eriarvoistavuuteen.

Jyväskylän ja Tampereen kaupunkien lausunnoissa kyseenalaistetaan se, että korkeakouluopiskelijat muodostaisivat oman erityisryhmänsä verrattuna muihin opiskelijoihin. Jyväskylän kaupunki ja Turun kaupunki toteavat lausunnoissaan, että myös toisen asteen opiskelijoihin kuuluu aikuisopiskelijoita, mistä syystä erot eri opiskelijaryhmien välillä eivät ole kovin suuret. Tampereen kaupungin mielestä vaatimus opiskelijoiden erityistarpeisiin erikoistumisesta tulisi koskea koko opiskeluterveydenhuoltoa, minkä lisäksi toisen asteen opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen pitäisi panostaa nykyistä enemmän.

Jyväskylän ja Vantaan kaupungin mukaan on tärkeää huolehtia siitä, että uudistuksen ulkopuolelle jäävien toisen asteen ja ammattioppilaitosten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa ei heikennetä uudistuksen myötä. Suomen Terveystalvuuhoitajaliitto puolestaan esittää huolensa opiskeluterveydenhuollon pirstaloitumisesta, koska myös toisen asteen opiskelijat kuuluvat opiskeluterveydenhuollon piiriin. Suomen Terveystalvuuhoitajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että korkeakouluopiskelijoiden palveluita vastaavat palvelut on turvattava myös toisen asteen opiskelijoille.

Lapin yliopiston ylioppilaskunta esittää, että tulevaisuudessa tulisi pohtia YTHS:n palvelujen laajentamista koskemaan kaikkia opiskelijoita toisesta asteesta lähtien.

Muut ryhmät

Suomen Kuntaliitto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että toisen asteen opiskelijoiden ohella ehdotus on eriarvoistava kokonaan työelämän ja opiskeluiden ulkopuolella oleviin nuoriin nähden. Myös Terveystalvuu- ja hyvinvoinnin laitoksen (jäljempänä THL) lausunnossa katsotaan, että yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tulevien maakuntien olisi järjestettävä YTHS:n palveluita vastaavan tasoiset palvelut myös muille korkeakouluopiskelijoiden kanssa samaan ikäryhmään kuuluville henkilöille. Vastaavasti Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä huomauttaa, että sosiaali- ja terveystalvuu palvelujen piirissä on muitakin asiakasryhmiä, joiden palvelujen tarve vaatii erityisosaamista.

Oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että luonnoksessa ei ole juurikaan eritelty niitä tapoja, joilla erityisesti korkeakouluopiskelijoiden mutta myös muiden opiskelijaterveydenhuollon piiriin kuuluvien asema esityksen toteutuessa poikkeaisi muiden terveydenhuollon asiakkaiden asemasta. Ministeriön mukaan jatkovalmistelussa on opiskelijoiden välisen yhdenvertaisuuden ohella syytä tarkastella edelleen opiskelijoiden asemaa suhteessa muihin terveydenhuollon asiakkaisiin.

Alueellisen yhdenvertaisuuden toteutuminen

Ammattikorkeakoulu Arcadan, Jyväskylän kaupungin ja Suomen opiskelijakuntien liiton lausunnoissa todetaan, että nykyään ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen taso on vaihdellut siitä riippuen, mihin kuntaan oppilaitos on sijoittunut. Uudistuksen nähdään parantavan korkeakouluopiskelijoiden yhdenvertaisuutta tässä suhteessa. Kannatuksesta huolimatta yhdessätoista lausunnossa (esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoulu, Lapin yliopiston ylioppilaskunta, Itä-Suomen yliopisto, Laurea-ammattikorkeakoulu ja Hyvinvointialan liitto) ilmaistaan kuitenkin huoli alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta uudistuksen yhteydessä. Lausunnoissa todetaan, että YTHS:n laajentumisen yhteydessä on varmistettava siitä, että opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarjontaan, saavutettavuuteen ja laadun tasoon ei muodostu alueellisia eroja pienten ja suurten opiskelupaikkakuntien välillä. Vantaan kaupungin ja Kajaanin ammattikorkeakoulun lausuntojen mukaan uudistuksessa olisi huolehdittava esimerkiksi siitä, että YTHS:n toimipisteitä on riittävästi opiskelupaikkakunnilla eri kampusten läheisyydessä. Lisäksi Karelia-ammattikorkeakoulun lausunnossa todetaan, että yhteydenpito YTHS:n ja oppilaitosten välillä hankaloituu, mikäli YTHS:n toimipiste sijaitsee kaukana oppilaitoksesta.

3.2 Ehdotuksessa valittu järjestäjä- ja tuottajamalli

Lausunnonantajista suurin osa (37) ilmaisevat kannattavansa esitysluonnoksessa ehdotettua mallia, jossa Kansaneläkelaitos toimisi jatkossa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. Valittua mallia kannatetaan yleisesti sillä perusteella, että YTHS:llä on runsaasti kokemusta laadukkaiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta sekä korkeakouluopiskelijoiden terveyteen ja sairauksiin liittyvää erityisosaamista. Monissa lausunnoissa kiitetään sitä, että YTHS:n asiantuntemusta opiskeluterveydenhuollossa halutaan hyödyntää jatkossakin. Valtakunnallisen palvelujen järjestäjän ja tuottajan mallin katsotaan turvaavan palvelujen alueellista yhdenmukaisuutta ja ehkäisevän maakuntakohtaisten erojen syntymistä palveluihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ehdotettu tapa järjestää opiskeluterveydenhuolto toteuttaa osaltaan perustuslakivaliokunnan lausumaa (PeVL 24/2014) sen tärkeydestä, että eri korkeakouluopiskelijaryhmien palvelut, edut tai velvoitteet eivät perusteettomasti poikkea toisistaan.

Ehdotettua mallia kannattavissa lausunnoissa katsotaan, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon organisoiminen maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteista poikkeavasti, on perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Opiskeluterveydenhuollon jättämistä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valinnanvapauden ulkopuolelle pidetään positiivisena asiana. Näkemyksiä perustellaan sillä, että ehdotettu malli huomioi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon erityispiirteet muun muassa väestöryhmän terveydellisten erityistarpeiden ja opiskelijoiden liikkuvuuden näkökulmasta.

Valitun mallin nähdään lisäksi mahdollistavan valtakunnallisesti yhteneväisen palvelurakenteen luomisen ja kehittämisen. Suomen opiskelijakuntien liiton lausunnossa todetaan, että tulevien maakuntien järjestämisvastuu todennäköisesti johtaisi siihen, että opiskeluterveydenhuolto järjestettäisiin eri maakunnissa eri tavoin ja YTHS:n valtakunnallisesti yhtenäinen toimintaperiaate vaarantuisi. Valitun mallin katsotaan myös mahdollistavan eri palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisen ja muun kehittämisen korkeakoulujen kanssa. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän lausunnossa todetaan toisaalta, että myös tulevat maakunnat voisivat tuottaa laadukkaita opiskeluterveydenhuollon palveluja olemassa olevilla resursseilla.

Kelan valintaa palvelujen järjestäjäksi pidetään lausunnoissa tarkoituksenmukaisena muun muassa sillä perusteella, että Kelalla on kokemusta opintotuen hoitamisesta ja siten hyvät valmiudet ottaa hoitaakseen uusi valtakunnallinen opiskelijoihin liittyvä tehtävä. Kelalla todetaan olevan kokemusta valtakunnallisista järjestämistehtävistä ja YTHS:n toiminnasta. Lausunnoissa myös katsotaan Kelan viranomaisena pystyvän huolehtimaan terveydenhoitomaksun keräämisestä. Lapin yliopiston ylioppilaskunta tuo lausunnossaan esiin, että se olisi halunnut, että ylioppilas- ja opiskelijakunnat olisivat jatkossakin toimineet terveydenhuoltomaksun kerääjinä. Lapin yliopiston ylioppilaskunta toteaa kuitenkin ymmärtävänsä, että veroluonteisen maksun kerääjätahon on oltava valtion tasoinen toimija.

Vantaan kaupunki huomauttaa Kelan olevan poikkeuksellinen toimija terveystalvelujen järjestäjäksi. Vantaan kaupunki toisaalta näkee valtakunnallisen toimijan hyvänä vaihtoehtona opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäjäksi. Vaasan yliopisto toteaa, että palvelut on oltava opiskelijoiden saatavilla kohtuullisin kustannuksin valittavasta mallista riippumatta.

Sosiaali- ja terveystalvelalan lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä Valvira) huomauttaa, että esitysluonnoksessa ei ole mainintaa siitä, kuka valvoo Kelan toimintaa opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä. Valviran mielestä Kelan toiminnan valvonnasta palvelujen järjestäjänä tulisi säätää lailla. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että esityksen perusteluissa olisi hyvä tuoda selkeämmin esiin esitetävän mallin liittymäkohdat kilpailu- ja hankintalainsäädäntöön.

Oikeusministeriön lausunnossa tarkastellaan korkeakouluopiskelijoiden terveystalveluiden tuottamisvastuun siirtoa YTHS:lle perustuslain 124 §:n tarkoittamana julkisen hallintotehtävän antamisena muulle kuin viranomaiselle. Oikeusministeriö toteaa, että YTHS:lle siirrettävien tehtävien laajuutta voidaan pitää varsin merkittävänä. Ehdotuksen perusteluissa on jossain määrin perusteltu tehtävien YTHS:lle siirron tarkoituksenmukaisuutta, mutta näissä perusteluissa ei juurikaan ole käsitelty sitä, miksi tehtävän antamista juuri YTHS:n kaltaiselle toimijalle voidaan pitää tarpeellisena tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Oikeusministeriön mukaan tarkoituksenmukaisuusarviointia tulisi jatkovalmistelussa täydentää. Lisäksi tulisi arvioida opiskelijoiden rinnakkaista oikeutta opiskeluterveydenhuollon palveluihin ja tulevien maakuntien järjestämiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

YTHS:n mukaan on tärkeää, että opiskelijoiden palveluja kehitetään myös jatkossa ikäryhmän erityistarpeet ja elämänvaihe huomioiden ja että palveluja tuotetaan opiskeluterveydenhuoltoon perehtyneiden ammattilaisten toimesta. THL kuitenkin toteaa, että opiskelijaterveydenhuollon järjestämistä vastuun siirtämistä tuleville maakunnille tulisi harkita siinä vaiheessa, kun maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on toimeenpantu ja vakiinnuttanut toimintansa.

Valtiovarainministeriö ei lausunnossaan ota kantaa itse järjestämismallin valintaan mutta toteaa kuitenkin, että valittua mallia voidaan pitää varsin poikkeuksellisena suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yleiseen lähtökohtaan, jossa palvelujen järjestämistä vastuuta keskitetään maakunnille. Valtiovarainministeriön mukaan maakuntien itsehallinto tuodaan esitysluonnoksessa myös esille varsi ongelmallisessa valossa verrattaessa eri toteuttamisvaihtoehtoja, ja perustelujen tekstiä olisi tarpeen vielä korjata tältä osin. Lisäksi esitysluonnoksessa tulisi kuvata tarkemmin maakuntien keinoja huolehtia palveluketjun toimivuudesta YTHS:n ja maakunnan palvelujen välillä.

Jyväskylän kaupunki, Suomen Lääkäriliitto, Oulun kaupunki, Tampereen kaupunki ja Suomen Terveydenhoitajaliitto puolestaan eivät lausunnoissaan pidä ehdotettua mallia kannatettavana. Näemyksiä perustellaan lausunnoissa sillä, että esitetty uudistus on huonosti linjassa meneillään olevan

sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa, mistä syystä tulevat maakunnat olisivat Kelaa loogisempi valinta korkeakouluopiskelijoiden järjestämisvastuulliseksi toimijaksi. Lausunnoissa katsotaan, että maakuntapohjainen järjestämisvastuu loisi yhdenmukaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut kaikille opiskeluryhmille ja edistäisi terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista. Tulevien maakuntien järjestäminen ja tuottamina opiskeluterveydenhuollon palveluja voitaisiin kehittää yhtenä kokonaisuutena ja kustannustehokkaasti huomioiden myös toisen asteen opiskelijat.

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus esittää huolensa YTHS:n resurssien riittävydestä lisääntyneiden asiakasmäärien palvelemiseen uudistuksen jälkeen. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen mielestä olisi taloudellisesti järkevää tukea tulevien maakuntien palvelupisteisiin ja toimijoihin. Jyväskylän kaupungin mukaan esitysluonnos ei ratkaise toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämiseen liittyvää rahoitusongelmaa. Toisaalta Oulun kaupungin lausunnossa tuodaan esiin, että YTHS:n palvelujen yhteensovittaminen eri maakuntien palvelukuvausten kanssa olisi vaikeaa, mikä vaarantaisi yhdenmukaisuuden ja tasavertaisuuden opiskelijoiden palveluissa.

Tampereen kaupunki toteaa, että mikäli ammattikorkeakouluopiskelijat irrotetaan tulevien maakuntien opiskeluterveydenhuollon kokonaisuudesta, jäljelle jäävä palvelutuotanto supistuu ja merkittävä määrä osaamista siirtyy yksinomaan korkea-asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon käyttöön. Tämä nähdään ongelmalliseksi, koska muutos merkitsisi heikennystä toisen asteen opiskelijoiden palveluihin, vaikka kaikista opiskelijaryhmistä juuri toisen asteen ammattiopiskelijoille on kasautunut eniten terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä uhkaavia riskitekijöitä.

Myös Turun kaupungin mielestä tulevat maakunnat olisivat luonnollinen opiskeluterveydenhuollon järjestäjätaho. Näkemystä perustellaan sillä, että maakuntien järjestämisvastuulla olisivat laajasti muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kuten esimerkiksi kouluterveydenhuolto ja toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto. Tällöin opiskeluterveydenhuollon palveluja pystyttäisiin suunnittelemaan kokonaisuutena, mikä parantaisi mahdollisuuksia kehittää toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa ja turvata palvelujen sama sisältö myös heille. Lausunnossa kuitenkin todetaan esitysluonnoksessa esitettyjen perustelujen valossa vaikuttavan siltä, että Kelalla on tulevia maakuntia paremmat edellytykset rahoituksen kanavointiin ja opiskelijoilta kerättävien maksujen organisointiin sekä valtakunnallisesti yhteneväisten palvelujen turvaamiseen. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamista ja kehittämistä omana erillisenä palvelunaan YTHS:n toimesta Turun kaupunki pitää tarkoituksenmukaisena.

3.3 Uudistuksen vaikutukset

Esitysluonnoksessa esitetyn uudistuksen henkilöstövaikutukset keräsivät kannanottoja muutamilta lausunnonantajilta. Jyväskylän kaupunki kysyy lausunnossaan, tehdäänkö lakiluonnoksen aiheuttamista henkilöstövaikutuksista ennakoarviointia.

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskuksen lausunnossa katsotaan, että nykyisin ammattikorkeakoulupaikkakuntien ja kuntayhtymien palveluksessa on opiskeluterveydenhuollossa toimivaa henkilöstöä, jonka tulisi uudistuksen johdosta siirtyä YTHS:n palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Näin turvattaisiin palvelujen laatu sekä tarvittava kokemus ja osaaminen. Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskuksen mukaan ehdotettuun lakiin tulisi lisätä tarvittavat säännökset, joissa säädetään henkilöstön asemasta uudistuksessa.

Opiskelijoiden liikuntaliiton mukaan YTHS:n tulisi saada tukea ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa työskennelleiden palkkaamiseen vanhoina työntekijöinä, jotta korkeakouluopiskelijoiden terveyttä koskeva ammattitaito ei jäisi käyttämättä jatkossa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että luonnoksessa mainittu 10 miljoonan euron puskurimääräraha ei ole hallituksen julkisen talouden suunnitelman mukainen eikä sitä siten voida sisällyttää lakiesitykseen. Rahoituksen tasoitustarpeet tulisi hoitaa muilla tavoin, joita tulisi valmistella. Valtiovarainministeriö kiinnittää lisäksi huomiota esitysluonnoksen arvioon uudistuksen edellyttämistä kertaluonteisista investointikustannuksista ja tulevien ICT-ratkaisujen vaatimista lisäkustannuksista. Valtiovarainministeriön mielestä esityksen perusteluja tulisi tarkistaa taloudellisten vaikutusten osalta siten, että ne vastaisivat vuosille 2019-2022 vahvistettua julkisen talouden suunnitelmaa.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että luonnoksessa ei ole arvioitu uudistuksen vaikutuksia ylioppilaskuntien ja opiskelijakuntien toimintaan niiden lakisääteisten tehtävien kannalta. Opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä tällainen arviointi olisi syytä sisällyttää esitykseen.

3.4 Uudistuksen toteutus, aiheutuvat kustannukset ja resursoinnin tarve

Useissa lausunnoissa (esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulu, THL, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Turun kaupunki, Valvira ja Åbo Akademi) kiinnitetään huomiota YTHS:n palvelujen riittävään resursointiin, jotta palvelujen tasalaatuisuus ja YTHS:n toiminnot pystyttäisiin turvaamaan asiakasmäärien noustessa uudistuksen myötä. Oulun yliopiston lausunnossa todetaan, että YTHS:llä on ollut jo nykyisin paikoin vaikeuksia palvella kaikkia asiakkaitaan kohtuullisessa ajassa. Lisäksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että myös Kelalle on turvattava riittävät resurssit uudistukseen.

Lausunnoissa todetaan, että palvelujen laadun ja saavutettavuuden säilymisestä on huolehdittava kasvavasta opiskelijamäärästä huolimatta. Erityisesti mielenterveyspalvelujen riittävää resursoinnin tarvetta korostetaan useissa lausunnoissa. Esitetyn mallin toimivuuden todetaan edellyttävän, että Kelalla ja YTHS:llä on riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä vastaamaan lisääntyvistä tehtävistä aiheutuvaan työmäärän kasvuun. Suomen opiskelijakuntien liiton ja THL:n lausunnoissa todetaan lisäksi, että ammattikorkeakouluopiskelijoille on syntynyt patoutunutta palveluntarvetta esimerkiksi mielenterveyden ja suunterveyden palvelujen osalta. Tämä saattaa alkuvaiheessa näyttäytyä ruuhkana YTHS:n palvelujen kysynnässä, mihin pitää osata varautua. Lausunnonantajat korostavat myös siirtymävaiheen sujuvuuden varmistamisen merkitystä, jotta palveluntarjontaan ei tulisi katkoksia ja tietojen siirto kunnilta YTHS:lle onnistuisi.

Valtiovarainministeriön, Helsingin yliopiston, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan ja Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että YTHS:n toiminnan laajentumisesta aiheutuviin kertaluonteisiin investointikustannuksiin on osoitettu 3 miljoonaa euroa vuodelle 2019, vaikka ehdotetun uudistuksen toteuttamisen on arvioitu edellyttävän noin 6 miljoonan euron kertaluonteista rahoitusta. Helsingin yliopiston mukaan tämän arvion tulisi olla resursoinnin lähtökohta. YTHS on lausunnossaan tyytyväinen sille laajentumisesta johtuviin investointeihin myönnettyyn 3 miljoonaan euroon, mutta toteaa pitävänsä tärkeänä, että laajentumisesta aiheutuvia kustannuksia voidaan toimeenpanon edetessä tarpeen vaatiessa tarkastella uudelleen. Myös Suomen ylioppilaskuntien liitto vaatii, että laajennuksen investointikustannuksiin varataan myöhemmin lisää varoja tarpeen mukaan, jotta palvelujen laatu säilyy. Sen sijaan Tampereen kaupungin mielestä ehdotettuun uudistukseen suunniteltu määräraha tulisi osoittaa maakunnille opiskeluterveydenhuollon palvelujen kehittämiseen.

3.5 Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut

Yleistä

Lausunnoissa suhtaudutaan yleisesti myönteisesti siihen, että ehdotuksen myötä ammattikorkeakouluopiskelijat olisivat jatkossa oikeutettuja YTHS:n tuottamiin opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Yhdeksässä lausunnossa kiitetään erikseen sitä, että myös ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat olisivat jatkossa opiskeluterveydenhuollon palvelujen piirissä. Tämän todetaan omalta osaltaan lisäävän yhdenvertaisuutta eri tutkintoja suorittavien opiskelijoiden välillä. Åbo Akademi, Oulun kaupunki ja Oulun yliopisto toivovat lausunnoissaan, että myös jatko-opiskelijoille annettaisiin oikeus opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Lahden ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toteavat, että esitysluonnoksen rajaukset YTHS:n palveluihin oikeutettujen henkilöryhmien osalta ovat perusteltuja.

Vaihto-opiskelijat

Kahdessakymmenessä (20) lausunnossa puolestaan pidetään nykytilaan verrattuna heikennyksenä sitä, että kansainväliset vaihto-opiskelijat on esitysluonnoksessa jätetty YTHS:n palvelujen ulkopuolelle. Tällaisten lausunnonantajien joukossa on muun muassa kuntia, yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja ylioppilaskuntia. Vaihto-opiskelijoiden sisällyttämistä YTHS:n palvelujen piiriin pidetään toivottavana.

Helsingin yliopiston, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan ja Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että YTHS on kehittänyt palvelujaan ja viestintäänsä kolmikieliseksi, jotta myös ulkomaisia opiskelijoita voitaisiin palvella yhdenvertaisesti. Lisäksi Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunnossa muistutetaan, että YTHS:n asiakkaina tulee jatkossakin säilymään vieraskielisiä tutkinto-opiskelijoita, mistä syystä YTHS joutuu vastaisuudessaan panostamaan monikielisyyteen. Suomen ylioppilaskuntien liitto tuo lausunnossaan esiin, että tällä hetkellä vaihto-opiskelijoiden hakeutuessa kunnallisten terveyspalvelujen pariin monikielisessä viestinnässä on havaittu olevan puutteita, koska esimerkiksi laskuja ei toimiteta englannin kielellä. Monissa lausunnoissa korostetaan, että tulevien maakuntien on oltava valmiita panostamaan monikielisiin vastaanottopalveluihin ja viestintään vaihto-opiskelijoiden palvelemiseksi, mikäli vaihto-opiskelijat eivät jatkossa olisi oikeutettuja YTHS:n palveluihin.

Helsingin yliopiston mukaan yhdenvertaisuusperiaate ja opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun vaatimus edellyttäisivät opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarjoamista myös vaihto-opiskelijoille. Koulutuksen tarjoajan näkökulmasta yliopiston vaihto-opiskelijat ovat tärkeä maksavien opiskelijoiden rekrytointikohdejoukko. Kuopion kaupungin mukaan YTHS:n järjestämänä opiskeluterveydenhuollon palvelut olisivat helpommin vaihto-opiskelijoiden saavutettavissa, palveluverkko hahmottuisi helpommin ja järjestely omalta osaltaan tukisi yliopistojen kansainvälistymistä.

Itä-Suomen yliopiston lausunnossa tuodaan lisäksi esiin, että vaihto-opiskelijoille tarjolla olevat palvelut vaikuttavat paljon oppilaitosten houkuttelevuuteen vaihto-opiskelupaikkana. Tampereen teknillisen yliopiston ylioppilaskunnan ja Tampereen teknillisen yliopiston lausunnossa todetaan, että vaihto-opiskelijoita koskevat samat terveydelliset haasteet kuin suomalaisiakin opiskelijoita, ja YTHS:llä on niistä paras asiantuntemus. Etelä-Suomen aluehallintoviraston mielestä vaihto-

opiskelijoiden pitäisi kuulua opiskeluterveydenhuollon piiriin, koska muuten tämän ryhmän erityistarpeet jäävät huomioimatta opiskeluterveydenhuollon arvioidessa opiskeluympäristöä ja -yhteisöä.

Suomen opiskelijakuntien liiton lausunnossa todetaan lisäksi, että YTHS:n tekemä yhteisöterveys-työ kohdistuu välillisesti myös vaihto-opiskelijoihin, mutta tätä ei ole huomioitu YTHS:n rahoituksessa. Omassa lausunnossaan YTHS kannustaa selvittämään mahdollisuutta, jolla tulevat maakunnat voisivat hyödyntää sen tuottamia palveluja kansainvälisille vaihto-opiskelijoille. Lisäksi Oulun yliopiston mielestä vaihto-opiskelijoiden terveydenhoitopalvelutaho tulisi selkeästi linjata, jotta heidät osattaisiin ohjata oikeiden palvelujen piiriin.

Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat

Eräissä lausunnoissa katsotaan, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden tulisi olla opiskeluterveydenhuollon palveluiden piirissä myös silloin, kun he suorittavat opintoihinsa kuuluvaa harjoittelua. Suomen opiskelijakuntien liiton mielestä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden rajaaminen YTHS:n palvelujen ulkopuolelle harjoittelunsa ajaksi ei ole opiskelijan edun mukaista. Näkemystä perustellaan sillä, että opiskelijan tarve opiskeluterveydenhuollon palveluille säilyy joka tapauksessa ennallaan harjoittelun aikana, vaikka hoitosuhde YTHS:öön katkeaisi harjoittelun ajaksi. Vastaavasti Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunnossa ilmaistaan huoli Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevien hoitoketjujen katkeamisesta harjoittelun aikana, mikäli YTHS:n palvelut eivät olisi tuolloin heidän käytettävissään. Myöskään YTHS ei kannata kyseistä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoita koskevaa poikkeusta, koska menettely voisi haitata yhteisöterveyden ja terveyden edistämisen toteutumista ja tuoda järjestelmään ylimääräisiä hallinnollisia kuluja ja kustannuksia.

Poliisiammattikorkeakoulun lausunnossa todetaan säännöksen asettavan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittajat eriarvoiseen asemaan, koska myös muut kuin Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevat ovat pääosin oikeutettuja käyttämään työnantajansa järjestämän työterveyshuollon palveluja. Lisäksi oikeuden lakkaaminen YTHS:n palveluihin harjoittelun ajaksi todetaan olevan epätarkoituksenmukainen, ottaen huomioon, että oikeus palveluihin kuitenkin säilyy valmistumisesta huolimatta lukukauden loppuun.

3.6 Opiskeluterveydenhuollon tuottaminen

Neljä lausunnonantaja kommentoi ehdotettua mallia, joka koskee YTHS:n mahdollisuutta käyttää alihankkijoita toiminnassaan. Hyvinvointialan liiton mukaan ei ole tarkoituksenmukaista, että YTHS:n oikeutta ostaa palveluja muilta palveluntuottajilta rajataan, ja YTHS:llä tulisi olla mahdollisuus ostaa palveluntuotantonsa harkitsemassaan laajuudessa. Näkemystä perustellaan toteamalla, että alihankintana ostettavien palvelujen salliminen edistäisi yhdenvertaisten palvelujen tarjoamista myös pienillä opiskelupaikkakunnilla. Mikäli YTHS:n oikeutta ostaa palveluntuotantoa muualta pyritään rajaamaan lainsäädännöllä, Hyvinvointialan liitto edellyttää, että asian perustuslainmukaisuus arvioidaan.

Oikeusministeriö puolestaan katsoo, että alihankintapalveluiden rajaamista YTHS:n omaa toimintaa täydentäviin palveluihin voidaan pitää valtiosääntöisen arvioinnin kannalta hyvin perusteltuna perustuslakivaliokunnan valinnanvapauslainsäädäntöä koskevan kannanoton valossa. Oikeusministeriön mukaan jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin harkita sääntelyn täydentämistä alihankintapalvelujen käyttöalaa osoittavalla nimenomaisella määrällisellä rajauksella.

Tampereen kaupunki esittää, että YTHS:lle sallittaisiin mahdollisuus tehdä tarvittaessa sopimus tulevien maakuntien kanssa ammattikorkeakouluopiskelijoiden palvelujen tuottamisesta nykyisen kunnallisen, jatkossa maakunnallisen tuottajan toimesta. Tampereen kaupungin mukaan tällä turvataisiin siirtymävaiheen toimivuutta ja palvelujen jatkuvuutta.

Ehdotetun lain 8 §:ää koskeissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että YTHS:n harjoittaman alihankinnan tulisi olla omaa toimintaa täydentävää, joten esimerkiksi kokonaisen alueen palveluja ei olisi mahdollista tuottaa alihankinnan kautta. Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan epäselväksi jää, mitä ”kokonaisella alueella” esitysluonnoksen perusteluissa tarkoitetaan. Aluehallintoviraston mukaan ehdotettu YTHS:n velvoite tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan on hyvä, mutta valtakunnallinen tarkastelu alueellisen tarkastelun sijaan olisi riittävä oman toiminnan osuuden arvioinnille.

3.7 Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunta

Helsingin yliopiston, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan, Tampereen kaupungin, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston, Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Kuopion kaupungin antamissa lausunnoissa kannatetaan ehdotusta opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunnan perustamisesta. Tätäkin useammassa lausunnossa korostetaan yleisesti eri tahojen osallisuuden ja yhteistyön tärkeyttä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluissa. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston mielestä on hyvä, että ylioppilaskunnat ja opiskelijakunnat osallistuvat neuvottelukunnan toimintaan. Kuopion kaupunki pitää tärkeänä, että opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunnassa on tulevien maakuntien edustus.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston mielestä YTHS:n toiminnan lainmukaisuutta arvioiva Valtion lupa- ja valvontavirasto (Luova) pitäisi lisätä neuvottelukunnassa edustettuina olevien tahojen listaan, kun otetaan huomioon neuvottelukunnan yhteensovittamisen edistämistehtävä. Opiskelijoiden liikuntaliitto toivoo, että myös se otettaisiin huomioon neuvottelukunnan kokoonpanossa.

Tampereen kaupungin mielestä neuvottelukunnan tehtäviä ei tulisi rajata koskemaan pelkästään korkea-asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa vaan neuvottelukunnan tulisi tarkastella opiskeluterveydenhuoltoa laajempaan kokonaisuuteen. Vaasan kaupunki puolestaan kiinnittää huomiota siihen, että neuvottelukunnalle ei ole osoitettu resursseja.

3.8 Palvelujen yhteensovittaminen muiden sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa

Sekä oppilaitosten, viranomaisten, kuntien että ylioppilas- ja opiskelukuntien lausunnoissa pidetään tärkeänä opiskeluterveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa. THL:n mukaan lakiehdotuksen haasteena on YTHS:n tuottamien opiskeluterveydenhuollon ja tulevien maakuntien tuottamien terveystalvelujen yhteensovittaminen. Palvelut ovat osittain päällekkäisiä ja osin toisiaan täydentäviä. Palvelujen käytössä tulee pyrkiä tarkoituksenmukaisuuteen sekä kustannusvaikuttavuuteen ja -tehokkuuteen.

Oulun kaupunki toteaa palvelujen yhteensovittamisen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa olevan tärkeää ja korostaa yhteistyön lisäämisen merkitystä. Oulun kaupungin mielestä jatkossakin tulisi varmistaa hyvä yhteistyö ja tiedon jakaminen YTHS:n ja yliopiston ohjauspalveluiden välillä. YTHS:n roolia ennaltaehkäisevässä työssä on syytä kasvattaa.

Suomen opiskelijakuntien liitto toteaa, että palveluiden hajauttamista YTHS:n ja tulevien maakuntien välillä tulee välttää. Hajauttaminen luo riskin siitä, että olennaista terveyteen liittyvää tietoa voi jäädä saamatta ja hyödyntämättä. Suomen opiskelijakuntien liiton mukaan opiskelijan palvelunohjaukseen ja tiedonkulkuun tulevien maakuntien ja YTHS:n välillä on kiinnitettävä erityistä huomiota uudistuksen jälkeen.

YTHS katsoo, että yhteistyö palvelujen rajapinnoissa tulevien maakuntien kanssa tulee olemaan yhtä tärkeää kuin yhteistyö kuntien kanssa nykyäänkin on. Myös Espoon kaupunki korostaa palvelujen yhteensovittamisen tärkeyttä muiden sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kanssa sujuvien palveluketjujen toteuttamiseksi. Laurea-ammattikorkeakoulu tuo esiin, että tiedonkulkuun muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien kanssa tulee panostaa palvelujen sujuvuuden varmistamiseksi. Vastaavasti Oulun yliopiston ylioppilaskunta korostaa YTHS:n ja tulevien maakuntien yhteistyön toimivuuden tärkeyttä sekä eri toimijoiden välisen tiedonkulun saumattomuutta.

Valvira painottaa hoitoketjujen toimivuutta tulevien maakuntien kanssa erityisesti mielenterveyspalvelujen osalta. Valvira pitää tärkeänä sitä, että mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarpeenmukaisesta jatkuvuudesta huolehditaan niissä tilanteissa, joissa opiskelijan opinnot keskeytyvät tai loppuvat mutta hoidon tarve jatkuu. Valviran mielestä huomiota pitää kiinnittää siihen, että kunkin tulevan maakunnan alueella sovitaan yhdenmukaisella tavalla hoitoketjuista siten, että vaikeimmista psykiatrisista häiriöistä kärsivillä opiskelijoilla on mahdollisuus päästä tulevan maakunnan järjestämien psykiatristen hoitopalvelujen piiriin. Mielenterveyspalvelujen koordinoinnin tulee olla järjestäytyneitä ja systemaattista, ja opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen koordinaatiovastuu tulisi olla YTHS:llä.

Vaasan kaupunki on huolissaan siitä, että YTHS:n palvelujen piirissä olevat opiskelijat kuuluvat päällekkäisiin järjestelmiin, kun he voivat käyttää sekä YTHS:n palveluja että listautua tuleviin sosiaali- ja terveyskeskuksiin. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuoltokuntayhtymän mukaan lakiehdotus pirstaloittaa tulevien maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuutta, kun korkeakouluopiskelijat voivat jatkossakin käyttää myös tulevien maakuntien muita terveystalouden palveluja.

3.9 Opiskeluterveydenhuollon rahoitus ja terveydenhoitomaksu

Esitysluonnoksessa ehdotettuun korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoituksen perusteisiin otetaan kantaa 17 lausunnossa. Korkeakouluopiskelijoilta perittäväksi ehdotettu terveydenhoitomaksu sai lausunnoissa kannatusta mutta herätti myös tiettyjä huolia.

Turun yliopisto pitää hyvänä sitä, että opiskelijoiden rahoitusosuus suhteessa muihin rahoittajiin pysyy jokseenkin ennallaan. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulu toteavat esitetyn rahoitusmallin olevan selkeä ja kannatettava. Haaga-Helian mukaan mallissa otetaan huomioon palvelujen jatkuvuus myös mahdollisissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Karelia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yliopisto ja Lahden ammattikorkeakoulu toteavat kannattavansa lakiesityksen ehdotusta siitä, että korkeakouluopiskelijoilta perittäisiin jatkossa pelkkä terveydenhoitomaksu eikä lainkaan käyntimaksuja. Helsingin yliopiston mukaan ehdotus terveydenhoitomaksusta edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasaa kustannuksia opiskelijoiden kesken, mikä mahdollistaa terveystalouden käytön riippumatta opiskelijan tuloista tai varallisuudesta. Toisaalta Lahden ammattikorkeakoulu toteaa, että palveluiden käyttöä opiskelijoiden keskuudessa tulisi ohjata, jotta turhaa käyttöä ei pääsisi syntymään.

Suomen opiskelijakuntien liiton mukaan valittu rahoitusratkaisu on oikeudenmukainen, kustannusten kasvua hillitsevä, opiskelijoiden edun mukainen ja yksinkertaistaa YTHS:n rahoitusjärjestelyä. Suomen opiskelijakuntien liitto katsoo käyntimaksuista luopumisen olevan positiivista, koska käyntimaksut nostavat kynnystä hakea palveluja. Käyntimaksuttomuus edistää oikea-aikaista hoitoon hakeutumista ja siten ennaltaehkäisee opiskelijoiden sairauksia ja terveysongelmia.

Muutamissa lausunnoissa todetaan, ettei palvelujen täysi käyntimaksuttomuus ole kannatettava. Itä-Suomen yliopisto perustelee näkemystä sillä, että muun muassa suunterveyden materiaali- ja laitekustannukset ovat vaikeasti ennakoitavissa. Suomen Kuntaliiton mukaan käyntimaksuttomuus saattaa lisätä palvelujen epätarkoituksenmukaista käyttöä, mikä lisää kustannuksia yhdessä tulevien maakuntien tuottamien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa.

Eräissä kuntien antamissa lausunnoissa kiinnitetään lisäksi huomiota siihen, että korkeakouluopiskelijoilla olisi jatkossa oikeus sekä YTHS:n että tulevien maakuntien sosiaali- ja terveyskeskusten terveyspalveluihin, mistä aiheutuisi päällekkäisiä kustannuksia.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä toteaa ehdotuksen lisäävän terveydenhuollon kokonaiskustannuksia ja edellyttävän uudistuksen kokonaiskustannusten selvitystä. Kuntayhtymä toteaa, että Kainuussa opiskeluterveydenhuollon kustannukset sisältyvät yleisten terveydenhuollon kustannuksiin, mistä syystä opiskeluterveydenhuollon kustannusten ja henkilöstöresurssien erottaminen on vaikeaa. Kuntayhtymä toteaa, ettei se kannata esitettyä ratkaisua, mikäli kokonaiskustannusten todetaan selvityksen perusteella nousevan.

Vaasan kaupunki ja Vantaan kaupunki ilmaisevat huolensa terveyspalvelujen monikanavarahoituksen jatkumisesta. Vantaa pitää kapitaatiokorvauksen laskemista opiskelijoiden osalta ongelmallisena. Lisäksi Suomen opiskelijakuntien liiton mukaan on syytä selvittää, miten opiskelijoiden oikeus YTHS:n tuottamaan opiskeluterveydenhuoltoon voitaisiin tarvittaessa huomioida tuleville sosiaali- ja terveyskeskuksille maksettavissa korvauksissa. Suomen opiskelijakuntien liitto pohtii, että oikeus YTHS:n tuottamaan opiskeluterveydenhuoltoon lienee syytä huomioida kapitaatiokertoimissa samaan tapaan kuin esimerkiksi asiakkuus työterveyshuollossa.

Suomen Lääkäriliiton mielestä ongelmallista on, että esityksessä ohjataan vuotuinen noin 250 euron julkinen kapitaatiokorvaus yhden väestöryhmän terveydenhuollon lisäpalveluihin, jotka rahoitettaisiin pääosin muiden ryhmien terveyspalvelujen kustannuksella. Lääkäriliitto pitää korvauksen määrää varsin suurena tämän väestöryhmän lisäpalveluista. Lääkäriliiton mukaan lisärahan allokoiminen korkeakouluopiskelijoiden ”ylimääräisiin” terveyspalveluihin ei ole linjassa priorisoinnin keskeisten periaatteiden kanssa.

Valtiovarainministeriön mukaan terveydenhuollon palvelujen rahoitus voi muodostua maakuntien talouden näkökulmasta ongelmaksi, jos Kelan järjestämä opiskeluterveydenhuolto ei vastaa kokonaisuudessaan palvelun tarpeeseen. Valtiovarainministeriö kiinnittää ehdotetun rahoitusmallin osalta erityisesti huomiota esitysluonnoksen 14-16 ja 22 §:iin. Valtiovarainministeriön mukaan esitysluonnoksessa jää avoimeksi tapa, jolla opiskeluterveydenhuollon kustannusten kehitystä on tarkoitus määritellä tai mikä niiden taso voi olla esimerkiksi suhteessa muihin terveydenhuollon kustannuksiin. Epäselväksi myös jää, onko esitysluonnoksen tarkoituksena, että 14 §:ssä tarkoitettujen hyväksyttävien kustannusten taso määritettäisiin osana valtion talousarvioprosessia.

Valtiovarainministeriö edellyttää lausunnossaan, että opiskeluterveydenhuollon rahoituksen tulisi olla ennakoitavissa eikä sen taso saisi riippua toimeenpanevan hallinnon harkinnasta. Valtiovarainministeriön mukaan ehdotettavien säännösten tarkoittama rahoitusjärjestelmä on esitetyssä muodos-

saan hyvin epäselvä. Säännökset mahdollistavat tulkinnan, joka sallisi sosiaali- ja terveysministeriölle käytännössä vapaan harkinnan hyväksyttävien kustannusten ja valtion rahoitusosuuden mitoituksessa. Toisaalta säännöksiä on mahdollista tulkita myös niin, että hyväksyttäviä kustannuksia saa tarkistaa edellisestä vuodesta palkkakertoimen verran tai vähemmän riippuen sosiaali- ja terveysministeriön harkinnasta. Valtiovarainministeriön mukaan ehdotettua sääntelyä on välttämätöntä täsmäntää ensinnäkin niin, että tulkinta on yksiselitteistä ja toiseksi niin, ettei hallinnolle jää perustetonta harkintavalttaa valtion korvausten suuruuden suhteen. Valtiovarainministeriö ehdottaa, että rahoitussääntelyä selkeytetään siten, että hyväksyttävien opiskelijakohtaisten kustannusten määrä voi muuttua enintään palkkakertoimen verran vuosittain ja että muutoksen määrän vahvistaa eduskunta osana talousarviopäätöstä.

Oikeusministeriön arvion mukaan terveydenhoitomaksusta on säädetty lakiehdotuksessa riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Oikeusministeriö katsoo lisäksi, että Kelan tehtävä terveydenhoitomaksun kerääjänä ei ole valtiosääntöisesti ongelmallinen. Kela kuuluu perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuihin viranomaisiin, joille voidaan säätää tehtäväksi veroluonteisen maksun kerääminen.

Kela ehdottaa, että korvauksen määrän tarkistamista koskevassa valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin myös Kelan YTHS:lle maksamaan korvaukseen liittyvistä yksityiskohdista. Esimerkkinä tällaisista yksityiskohdista Kela mainitsee päivämäärät, joihin mennessä YTHS:n tulee korvauksen saadakseen toimittaa Kelalle korvauksen määrittelyä varten tarvittavia tietoja.

3.10 Terveydenhoitomaksun suuruus ja maksuvelvollisuus

Annetuissa lausunnoissa ei vastusteta ehdotetun terveydenhoitomaksun keräämistä. Maksua kommentoidaan pääasiassa ammattikorkeakoulujen ja ylioppilaskuntien antamissa lausunnoissa. Lausunnoissa kiinnitetään vaihtelevasti huomiota maksuun liittyviin eri seikkoihin. Neljässä ammattikorkeakoulujen antamissa lausunnoissa ja Suomen opiskelijakuntien liiton lausunnossa tuodaan esiin terveydenhoitomaksun nousun hillitsemisen merkitys.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun mielestä terveydenhoitomaksun kerääminen pakollisena veroluonteisena maksuna on toimiva ratkaisu. Lausunnossa katsotaan, että maksun keräämiseen liittyvät periaatteet on ehdotuksessa esitetty ymmärrettävästi ja kannatettavasti sekä opiskelijoiden toimeentulon vaikeudet hyvin huomioiden. Terveydenhoitomaksun suuruutta pidetään kohtuullisena, mutta puutteena nähdään se, että lakiluonnoksessa ei ole määritelty maksun maksimikorotusmäärää.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja Helsingin yliopisto toteavat, että terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuudessa tulisi ottaa huomioon opiskelijan ulkomailla suorittamat opiskelujaksot. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja Helsingin yliopisto ehdottavat, että ehdotettuun 25 §:ään lisättäisiin kolmas momentti, jossa säädettäisiin, että korkeakouluopiskelija ei olisi velvollinen maksamaan terveydenhoitomaksua sen lukukauden osalta, jonka aikana hän opiskelijavaihdon takia suorittaa opintojaan kokonaan ulkomailla.

Kajaanin ammattikorkeakoulun lausunnossa todetaan, että Kajaanin ammattikoulun opiskelijakunnan mukaan terveydenhoitomaksu on kohtuullinen tarjottavien palveluiden osalta, mutta kustannusten maksaminen erissä tulisi mahdollistaa. Lapin yliopiston ylioppilaskunnan mielestä terveydenhoitomaksun muuttaminen kahdessa osassa maksettavaksi verrattuna nykyiseen menettelyyn on perusteltu ottaen huomioon maksun määrän nousu. Lapin yliopiston ylioppilaskunta pitää esitettyä 75 euron terveydenhoitomaksua merkittävän suuruisena opiskelijoille, erityisesti pelkän opintotuen varassa eläville.

Oulun kaupungin mielestä ehdotettu malli, jossa korkeakouluopiskelijat maksavat terveydenhoitomaksun, johtaa osittain päällekkäisiin maksuihin niiltä osin kuin opiskelijat ovat oikeutettuja myös muiden tuottajien terveydenhuoltopalveluihin, joissa palveluista peritään asiakasmaksuja.

Suomen opiskelijakuntien liitto toteaa, että terveydenhoitomaksun kokonaissummaa ei voida loputtomasti kasvattaa vaarantamatta opiskelijoiden toimeentuloa. Turun ammattikorkeakoulu pitää keskeisenä sitä, että valtio turvaa opiskeluterveydenhuollon rahoituksen eikä opiskelijoiden rahoitusosuutta kasvateta suuremmaksi kuin esitysluonnoksessa on arvioitu. Myöskään Karelia-ammattikorkeakoulun mielestä terveydenhoitomaksu ei saa nousta liian korkeaksi. Savonia-ammattikorkeakoulu katsoo, että laissa pitäisi säätää myös menettelyistä, joilla varmistetaan maksujen pysyminen opiskelijan näkökulmasta kohtuullisella tasolla.

Suomen ylioppilaskuntien liiton, Oulun yliopiston ylioppilaskunnan, YTHS:n, Poliisiammattikorkeakoulun ja Kelan lausunnoissa otetaan kantaa ehdotettuun Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden koskevaan poikkeukseen terveydenhoitomaksun maksamisesta.

Suomen ylioppilaskuntien liitto, Oulun yliopiston ylioppilaskunta ja YTHS suhtautuvat kielteisesti siihen, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat vapautettaisiin terveydenhoitomaksun maksamisesta sen lukukauden osalta, jonka aikana he suorittavat opiskeluun liittyvää harjoittelujaksoa. Lausunnoissa tuodaan esiin se, että korkeakouluopiskelijoilta perittävä terveydenhoitomaksu on esitysluonnoksessa tarkoitettu yleisesti opiskeluterveydenhuollon rahoittamiseen, eikä se olisi vastike opiskelijan saamasta yksilöidystä palvelusta. Lausunnoissa katsotaan lisäksi, ettei tiettyjä erityisryhmiä tulisi vapauttaa terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuudesta, koska YTHS tekee ennaltaehkäisevää yhteisöterveystyötä, mistä hyötyvät kaikki kyseisissä oppilaitoksissa opiskelevat. Suomen ylioppilaskuntien liiton mukaan YTHS:n rahoituspohja voisi vaarantua, mikäli tietyt erityisryhmät olisivat velvollisia maksamaan maksun ainoastaan silloin, kun he käyttävät palveluita. Oulun yliopiston ylioppilaskunnan mielestä lakiehdotus on Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden erityisasemaa koskevin osin epäyhdenvertainen ja vaarantaa eheät hoitoketjut opiskeluterveydenhuollossa.

Poliisiammattikorkeakoulun antamassa lausunnossa todetaan, että terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuutta koskeva säännös asettaa Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevat henkilöt epäyhdenvertaiseen asemaan siitä syystä, että Poliisiammattikorkeakoulussa aloitetaan neljä kertaa vuodessa tutkintoon johtava koulutus. Tällaisissa tilanteissa opiskelijat joutuisivat maksamaan täyden maksun sellaisesta YTHS:n asiakkuudesta, joka olisi vain vajaan lukukauden pituinen. Lisäksi todetaan, että harjoittelu aloitetaan ja lopetetaan yleensä kesken lukukauden. Näin ollen Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat joutuisivat useamman kerran maksamaan täyden terveydenhoitomaksun ajalta, jolloin he ovat oikeutettuja käyttämään palveluita täyttä lukukautta lyhyemmän ajan.

Toisaalta Kela tuo esiin, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoita koskevat erityistilanteet terveydenhoitomaksun maksamisessa ja oikeudessa terveydenhoitopalveluiden käyttöön saattaisivat johtaa tulkintaan, jonka perusteella harjoittelussa oleva henkilö voisi käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluita sellaisen lukukauden aikana, jonka osalta hän ei ole joutunut maksamaan terveydenhoitomaksua. Kelan mukaan harjoittelujakson alkamis- ja päättymisajankohdan selvittämisestä saattaa aiheutua myös ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia. Tästä syystä Kela esittää, että ehdotetun lain 2 §:n 2 momentissa ja 25 §:n 2 momentissa ei säädettäisi Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevien harjoittelujaksosta aiheutuvista poikkeuksista oikeuteen opiskeluterveydenhuollon palveluihin tai terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuuteen.

Valtiovarainministeriön mukaan lakiehdotuksen 27 §:ssä säädetyn viivästymismaksun määräytymisperusteita tulee jatkovalmistelussa vielä tarkentaa. Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen perusteella lain tasolla ei tällä hetkellä säädettäisi tarkemmin tilanteista, joissa viivästymismaksu määrättäisiin tai jätettäisiin määräämättä, eikä viivästymismaksun tarkempia määräytymisperusteita ole käsitelty myöskään esityksen perusteluissa

3.11 Terveydenhoitomaksun kuittaaminen

Neljä yliopistoa, kaikki lausunnon antaneet ylioppilaskunnat ja Suomen ylioppilaskuntien liitto suhtautuvat kielteisesti siihen, että terveydenhuoltomaksu voitaisiin kuitata Kelan maksamasta opintorahasta ilman etuudensaajan suostumusta. Lausunnoissa toivotaan, että terveydenhoitomaksu voitaisiin kuitata opintorahasta ainoastaan etuudensaajan suostumuksella.

Helsingin yliopisto sekä Helsingin yliopiston ylioppilaskunta toteavat, että opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu sekä perustuslain omaisuudensuoja edellyttäisivät terveydenhoitomaksun kuittaamisesta tehdyn ehdotuksen muuttamista. Ehdotettu kuittausmahdollisuus asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden heidän tulonlähteidensä perusteella, kun terveydenhoitomaksu voitaisiin kuitata opintorahan saajilta ilman erillistä suostumusta.

Lapin yliopiston ylioppilaskunnan mielestä opiskelijoiden tulisi voida päättää omasta taloudestaan mahdollisimman itsenäisesti, mitä esitetty säännös ei tue. Lapin yliopiston ylioppilaskunnan mielestä esitysluonnoksessa valittu kuittaamista koskeva ratkaisu aiheuttaa lisäksi huolta opintorahan painoarvosta Kelan ja valtion ”toimeentulopakissa” opintotukeen tehtyjen uudistusten ohella.

Myös Oulun yliopiston ylioppilaskunnan mielestä kuittaaminen kaventaa opiskelijoiden oikeutta päättää opintorahansa käyttämisestä. Lisäksi säännös asettaa opiskelijat keskenään epäyhdenvertaiseen asemaan siitä syystä, että yli puolet opiskelijoista rahoittaa opintonsa muuten kuin sosiaaliturvalla, jolloin kuittausoikeus opiskelijaa kuulematta ”rokottaisi” heikommassa asemassa olevia opiskelijoita. Vastaavasti Turun yliopisto näkee maksun perimisen opintorahasta ongelmallisena siitä syystä, että vain noin puolet korkeakouluopiskelijoista nostaa opintotukea.

Suomen opiskelijakuntien liiton mukaan esitys terveydenhoitomaksun kuittaamisesta on puutteellisesti perusteltu. Esimerkiksi kuittaamisen vaikutusta etuudensaajan taloudelliseen asemaan ei ole arvioitu. Suomen opiskelijakuntien liitto sanoo, että ehdotetusta säännöksestä on tästä syystä vaikeaa esittää perusteellista kokonaisarviota. Suomen opiskelijakuntien liitto kuitenkin toteaa, ettei sillä ole sinänsä huomautettavaa pykälän tavoitteisiin ja pääasialliseen sisältöön, mutta toivoo, että valittua ratkaisua tarkasteltaisiin selkeämmin ja syvällisemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Suomen ylioppilaskuntien liitto toivoo lausunnossaan, että opiskelijaa kohdeltaisiin yhdenvertaisesti suhteessa muihin Kelan etuudensaajiin eikä terveydenhoitomaksua kuitattaisi opintorahasta ilman opiskelijan suostumusta. Suomen ylioppilaskuntien liiton mukaan kuittaamisen jakaminen useammalle kuukaudelle tulisi myös mahdollistaa, koska puolen vuoden terveydenhoitomaksu on prosentuaalisesti iso osa kuukausittaisesta opintorahasta.

Myös Tampereen teknillisen yliopiston ylioppilaskunta ja Tampereen teknillinen yliopisto toteavat lausunnossaan, että kuittaaminen olisi mahdollisesti jaettava useamman kuukauden ajalle, koska opintoraha on opiskelijan toimeentulon peruskiviä ja terveydenhoitomaksu on prosentuaalisesti iso kuukausittaisen opintorahan määrästä. Kuittaamista koskevaan viestintään olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Suomen ylioppilaskuntien liitto ja Suomen opiskelijakuntien liitto ilmaisevat tyytymättömyytensä siihen, että terveydenhoitomaksun kuittaamista koskeva asia sisällytettiin lakiluonnokseen ilman, että siitä keskusteltiin uudistusta valmistelleessa työryhmässä.

3.12 Opiskelijaterveydenhuollon sisältö

Kymmenessä yliopistojen, ylioppilaskuntien, Suomen ylioppilaskuntien liiton, Suomen opiskelijakuntien liiton sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamissa lausunnoissa otetaan kantaa sen puolesta, että erikoislääkäripalvelut tulisi säilyttää osana YTHS:n toimintaa ainakin mielenterveys-, gynekologian ja ihotautilääkärien palvelujen osalta.

Annettujen lausuntojen perusteella lausunnonantajien tekemät tulkinnat psykiatrian palvelujen säilymisestä opiskeluterveydenhuollon piirissä vaihtelevat. Eräät lausunnonantajat katsovat psykiatrian palvelujen lukeutuvan osaksi ehdotettua opiskeluterveydenhuollon sisältöä, kun taas toiset tulkitsevat, että kyseiset palvelut rajattaisiin opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle.

Itä-Suomen yliopiston näkemyksen mukaan nykyiset opiskelijoille tarjolla olevat palvelut, kuten erikoislääkäripalvelut ja suunterveydenhuolto eivät juuri muuttuisi uudistuksen myötä. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että erikoislääkäripalvelujen riittävä saanti on turvattava.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja Oulun yliopiston ylioppilaskunta toteavat, että linjaus, joka kieltää erikoislääkärit, merkitsee heikennystä nykytilaan nähden. Linjaus on myös ristiriidassa uudistuksen tavoitteen kanssa, jonka mukaan opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoito toteutettaisiin ensisijaisesti opiskeluterveydenhuollossa. Lausunnoissa todetaan, että opiskelijoiden erikoislääkäripalveluiden käyttö voi estyä, mikäli he joutuisivat hakeutumaan tällaisten palveluiden pariin läheteellä YTHS:n ulkopuolelle ja maksamaan niistä käyntimaksuja. Psykiatrian palvelujen säilymistä YTHS:n palveluvalikoimassa pidetään kannatettavana, minkä lisäksi todetaan, että lainsäädännön tulisi jatkossa mahdollistaa myös YTHS:n käyttäjäryhmän kannalta tarkoitukseenmukaiset somaattiset erikoislääkäripalvelut, kuten gynekologi- ja ihotautilääkäripalvelut. Helsingin yliopiston ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan mukaan näiden palvelujen säilyttämistä YTHS:n palveluvalikoimassa perustelee opiskelijoiden talouden kannalta merkittävä 75 euron terveydenhoitomaksu ja käyntimaksuttomuus. Oulun yliopiston ylioppilaskunnan tuo esiin, että kyseiset erikoislääkäripalvelut ovat YTHS:llä ennestään mahdollistaneet eheät hoitoketjut ja opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hoidon.

Suomen opiskelijakuntien liitto toteaa, että erikoislääkäripalvelujen rajaaminen YTHS:n palveluvalikoiman ulkopuolelle ei ole opiskelijan edun mukaista eikä myöskään terveystaloudellisesti viisasta. Mikäli opiskelija ei saa jotakin palvelua opiskeluterveydenhuollosta, on kynnys hakeutua palvelujen pariin huomattavasti korkeampi. Erikoislääkäripalveluiden säilyttäminen YTHS:n palveluvalikoimassa edistäisi myös sitä, että opiskelijat saisivat palvelut sellaisilta terveydenhuollon ammattihenkilöiltä, joilla on asiantuntemusta nuoruuden kehitysvaiheista ja opiskeluvaiheen terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Suomen opiskelijakuntien liitto kiittää, että psykiatrian palvelut kuuluisivat jatkossakin opiskeluterveydenhuollon palveluvalikoimaan.

Suomen ylioppilaskuntien liitto toteaa, että YTHS:n erikoislääkärien palvelut ovat mahdollistaneet eheät hoitoketjut ja opiskelijan kokonaisvaltaisen hoidon ja olevansa pettynyt lakiluonnoksen linjaukseen poistaa erikoislääkäripalvelut, psykiatreja lukuun ottamatta, YTHS:n palveluvalikoimasta. Suomen ylioppilaskuntien liitto mielestä ihotauti- ja gynekologipalvelut olisi ollut erittäin perusteltua pitää YTHS:n palveluvalikoimassa, sillä ne ovat ikäryhmän ja yhteisöterveyden kannalta mer-

kittäviä. Suomen ylioppilaskuntien liitto toivoo erikoislääkäripalvelujen osalta, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoite integraatiosta toteutuu ja erikoislääkäripalveluille taataan riittävät resurssit, jotta opiskelija pääsee vaivattomasti palvelujen piiriin YTHS:n läheteellä ja kokonaisvaltainen hoito säilyy.

Turun yliopisto ilmaisee lausunnossaan huolensa erikoislääkäripalveluiden karsimisesta ja sanoo, että tehokkaan opiskeluterveydenhuoltojärjestelmän pitäisi sisältää opiskelijoiden yleisimmin tarvitsemat erikoislääkäreiden palvelut. Erityisen huolestuttavana koetaan psykiatripalvelujen karsinta. Turun yliopisto toteaa asian olevan sille tärkeä, koska psykiatripalvelujen poistaminen YTHS:n palveluvalikoimasta voi kuormittaa epätarkoituksenmukaisesti yliopiston opintopsykologipalveluita.

Tampereen teknillisen yliopiston ylioppilaskunnan ja Tampereen teknillisen yliopiston mukaan YTHS:n palveluvalikoimassa tulisi säilyttää opiskelijoiden ikäryhmän ja yhteisöterveyden kannalta merkittävät erikoislääkäripalvelut, esimerkiksi gynekologipalvelut. Näkemystä perustellaan sillä, että erikoislääkäripalvelut ovat taanneet opiskelijoille eheät hoitoketjut ja matalan kynnyksen palveluihin hakeutumiseen. Opiskelijoilla on erityispiirteitä yhteisöterveyden ja terveydenhuollon tarpeiden suhteen, joihin olisi hyvä vastata jatkossakin YTHS:n palveluissa. Tampereen teknillisen yliopiston ylioppilaskunta ja Tampereen teknillinen yliopisto tulkitsevat psykiatripalvelujen säilyvän osana opiskeluterveydenhuoltoa ja toteavat olevansa tyytyväisiä tähän, koska mielenterveystyö on tärkeää opiskelukyvyn ylläpitämisessä ja ongelmien ehkäisyssä.

Lisäksi Helsingin kaupunki toteaa, että YTHS:n ensisijaista roolia opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoidossa on korostettava tarpeettoman päällekkäisten terveyspalveluiden käytön ehkäisemiseksi, mistä syystä opiskelijoiden kannalta tarkoituksenmukaiset somaattiset erikoislääkäripalvelut tulisi tarvittaessa mahdollistaa YTHS:lle. Myös Kuopion kaupungin mukaan joitakin erikoislääkäripalveluja olisi tarkoituksenmukaista tuottaa YTHS:n toimesta, jotta palvelu olisi kokonaisvaltaista.

YTHS pitää kannatettavana ehdotettua terveydenhuoltolain muutosta, jossa opiskeluterveydenhuoltoon kuuluisi mielenterveyden hoitopolku sisältäen myös psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston mielestä erikoislääkäripalvelujen ohella myös sosiaalihuollon palvelut tulisi sisällyttää YTHS:n palveluihin.

3.13 Mielenterveyspalvelut

Mielenterveyspalvelujen erityistä merkitystä korostetaan monissa lausunnoissa. Huolta kannetaan mielenterveyspalvelujen resursoinnista ja todetaan, että palvelujen piiriin pitäisi päästä nopeammin ennen kuin ongelmat ehtivät kasaantua.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto ja Suomen opiskelijakuntien liitto toteavat opiskelijoiden psyykkisten ongelmien kasvaneen koko 2000-luvun, mikä Itä-Suomen yliopiston mukaan heijastuu myös yliopistossa annettavaan ohjaukseen ja opiskelukyvyn tukemisen prosesseihin. Vantaan kaupungin lausunnossa todetaan mielenterveysongelmien olevan nuorison suurin sairausryhmä ja opiskelukykyä vaarantava tekijä, mikä on huomioitava kaikessa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa.

Kajaanin ammattikorkeakoulun mukaan nykyisten opiskeluterveydenhuoltopalveluiden sisällöllisen tuottamisen haasteena on ollut opiskelijoiden ennaltaehkäisevä mielenterveystyö. Vaasan yliopisto toteaa, että erityisesti mielenterveyspalvelujen saatavuuteen tulee panostaa, jotta mahdollisia ongelmatilanteita voitaisiin ehkäistä ja toisaalta niihin voitaisiin puuttua ennen tilanteen eskaloitumista.

ta. Diakonia-ammattikorkeakoulun mukaan opiskelijoiden tulee saada perustason palvelujen lisäksi sujuva ja tehokas palvelupolku mielenterveyden erityispalveluiden piiriin. Lappeenrannan ammattikorkeakoulu toteaa, että uudistuksessa tulee turvata katkeamaton ja sujuva palveluketju erikoistason mielenterveyspalveluihin.

Helsingin yliopisto yhtyy hallituksen esitysluonnoksessa esiin nostettuun riittävän nopean pääsyn ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden merkitykseen osana opiskelijaterveydenhuoltoa. Mielenterveyspalveluiden saatavuudella on suuri merkitys niin opiskelijan opiskelukyvyyn kuin yhdenvertaisuudenkin kannalta. Lisäksi Helsingin yliopisto ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ehdottavat, että Kelan korvaaman kuntoutuspsykoterapian tulisi olla maksutonta alle 29-vuotialle, koska muuten kuntoutuspsykoterapian omavastuuosuus voi muodostua ylitsepääsemättömäksi esteeksi pienituloisen opiskelijan terapialle, vaikka YTHS:n palvelut ovatkin käyntimaksuttomia.

3.14 Kielelliset oikeudet

Åbo Akademi ja Ammattikorkeakoulu Arcada korostavat lausunnoissaan kielellisen yhdenvertaisuuden ja ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumista uudistuksen yhteydessä. Arcada painottaa, että uuden henkilökunnan rekrytoinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, että palveluita on tarjolla riittävästi myös ruotsiksi, erityisesti mielenterveyspalveluiden osalta. Vastaavasti Turun kaupunki toteaa, että ruotsinkielisten palvelujen saatavuus on huomioitava etenkin sellaisilla paikkakunnilla, joilla koulutusta annetaan ruotsiksi.

Oikeusministeriö pitää tärkeänä ja kannatettavana sitä, että lakiesitys sisältäisi säännöksen palvelujen kielestä, ja pitää viittausta kielilakiin, saamen kielilakiin ja viittomakielilakiin kokonaisuudessaan perusteltuna. Oikeusministeriön mukaan olisi kuitenkin perusteltua, että oikeudesta käyttää omaa kieltään ja saada palveluita omalla kielellään YTHS:n tuottamissa palveluissa säädettäisiin ehdotetussa laissa suoraan. Näkemystä perustellaan sillä, että lainsäädännössä, joka koskee palvelujen järjestämistä ja tuottamista, on yleensä pidetty perusteltuna säätää kielellisistä oikeuksista ja velvollisuuksista substanssilainsäädännössä eikä vain viittaussäännöksin.

Oikeusministeriö tulkitsee ehdotetun lain 8 §:n 1 momenttia siten, että YTHS:öön sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin kielilain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa määriteltyyn kaksikieliseen viranomaiseen koko maassa. Jos kaksikielisen viranomaisen velvollisuuksia ei kuitenkaan ole tarkoitus ulottaa sellaisenaan YTHS:n toimipisteisiin, jotka sijaitsevat yksikielisillä alueilla ja joissa ruotsinkielisiä opiskelijoita ei juurikaan ole, pitäisi siitä säätää erikseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö puolestaan toteaa esitetyn lain 34 §:n suhteen kielilakiin jäävän epäselväksi. Esityksen perusteluista ei ilmene, miksi kielilain soveltamista YTHS:n toimintaan on pidetty tarpeellisenä ja mitä muutosta säännös toisi nykyiseen tilanteeseen.

3.15 Muuta

Opiskeluterveydenhuollon terveystutkimus

Etelä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää huomiota Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukseen (KOTT) ja lakimuutoksen vaikutusten arviointiin. Aluehallintoviraston mukaan vaarana on, että muutokseen liittyvä korkeakouluopiskelijoiden terveyden seurantatutkimus kapeutuu tai jopa estyy uudistuksen myötä. Tästä syystä Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että hallituksen esityksen vaikutuksia koskevissa yleisperusteluissa todettaisiin, että Korkeakouluopiskelijoiden ter-

veystutkimus on perusteltua toteuttaa aiemmassa laajuudessaan ainakin vuosina 2020, 2024 ja 2028 lakimuutoksen vaikutusten arvioimiseksi. Myös Opiskelijoiden Liikuntaliitto näkee riskin siitä, että osana isompaa FinTerveys-tutkimuksen kokonaisuutta KOTT:n laajuus ja hyödyllisyys kärsivät.

Tietosuojaja

Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu tarkemmin ehdotettujen säännösten suhdetta henkilötietojen käsittelyä koskevaan Euroopan unionin sääntelyyn koskien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon liittyviä rekistereitä ja tietojen luovuttamista. Ehdotuksessa tulisi sen jatkovalmistelussa tehdä selvitys ehdotetun lain kytköksestä yleiseen tietosuojasetukseen ja ottaa myös huomioon siinä henkilötietojen käsittelylle säädetyt edellytykset sekä kansallinen liikkumavara. Lisäksi asiassa on otettava huomioon ehdotettujen erityissäännösten suhde tulevaan kansalliseen tietosuojalakiin.

Suomen Kuntaliiton mukaan esitysluonnoksen 29–31 §:iä ja niihin liittyviä perusteluja tulisi tarkentaa, koska luonnoksen perusteluosiossa on näiltä osin viitattu poistuviin tai päivitettäviin säädöksiin. Suomen Kuntaliiton mukaan ehdotetun 31 §:n 2 momentista tai sitä koskevista perusteluista ei käy selvästi ilmi, onko tarkoituksena, että Kelalla olisi jatkossa oikeus saada erinäisiä tietoja salassapitosäännösten estämättä yksilö- vai tilastotasolla. Lisäksi Suomen Kuntaliitto toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien tietojen kerääminen ja hyödyntäminen niin sanotun toissijaiseen käyttötarkoitukseen tulisi huomioida esitysluonnoksessa.

Ylioppilaskuntien automaatiojäsenyys

Ville Tyrväisen antamassa lausunnossa otetaan kantaa ylioppilaskuntien automaatiojäsenyyteen. Tyrväisen mukaan ehdotettua lakia säädettäessä tulisi tarkastella, tulisiko ylioppilaskuntien automaatiojäsenyydestä luopua, koska ehdotetun lain myötä nykyään ylioppilaskunnan jäsenmaksun yhteydessä perittävästä YTHS:n terveydenhoitomaksusta luovutaan.

